

Азиз Несин

ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯЛАР

Ҳикоялар

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
Бош таҳририяти
Тошкент - 2006

*Турк тилидан **Миад Ҳакимов** таржимаси*

ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯЛАР

Мен ўзим гувоҳи бўлган ёки таниш-билишлардан эшитган бу воқеаларни қаламга олар эканман, фақат болалар билан ўсмирларнигина назарда тутганим йўқ.

Ушбу воқеий ҳикояларда ёзувчиликка хос бўлган баъзи усуллардан воз кечдим. Яъни уларда бадиий тўқима ёхуд муболаға дегани кўринмайди. Мен ўзим кўрган ва бошқалардан эшитган воқеаларни безаб-бежамаган, ёнига қўшиб-чатмаган ҳолда, қандай бўлса шундайлигича ўқувчиларимга тақдим этмоқдаман. Булардан ҳар ким ўзига яраша хулоса чиқариб олсин, деган мақсадим ҳам йўқ эмас. Қолаверса, ўзим ҳам бир пайтлар шундай қилганман. Бу билан: «Ҳамма менга ўхшасин, қиссадан нима ҳисса чиқарган бўлсам, айнан такрорласин,» демоқчи эмасман. Битта воқеадан ҳар ким ҳар хил хулоса чиқаради. Олинган панд-ўғит эса баъзан бутунлай қарама-қарши бўлиши ҳам мумкин.

Майли, бу гапларни йиғиштириб қўйайлик-да, жониворлар ҳаётидан олинган ушбу лавҳаларни бирма-бир кўздан кечириб чиқайлик. Мабодо шулардан бирортаси фикрингизни тортиб, дилингизга маҳкам ўрнашиб қолган бўлса, замиридаги панд-насихат ҳам ўз-ўзидан келиб чиқаверади.

Одатда одамзот парранда-ю дарранданинг хатти-ҳаракатига ўзича нисбат беради, булардан ўта фавқулодда ҳолатлар излайди. Аслини олганда эса биз фавқулодда деб билган нарсалар мутлақо савқи табиий бир ҳолат бўлиши ҳам мумкин.

Азиз НЕСИН

Идол Брански

Машинада Европадан Туркияга қайтаётиб, Югославия орқали ўтадиган бўлдик. Белградга яқинлашиб қолган эдик, йўл четида жойлашган бир хўжаликка кўзимиз тушди. Суриштириб билсак, бу ерда зотли итлар етиштиришаркан. Унинг эгаси бир югослав бўлиб, ўзи шу соҳада мутахассис экан. Хўжаликни айланиб чиқдик. Ҳар хил тоифали юзларча итларни кўрдик. Битта кучукча бизга маъқул тушиб, буни сотиб олмоқчи бўлдик. Эгаси уни туғилганига энди йигирма кун бўлганини, ўзи эса Лондонда бўлиб ўтган кўрикда биринчи ўринни олган Идол Брански лақабли итнинг зурриёти эканини айтди. Хуллас, иккинчи Идол Бранскини сотиб олдик. Бизга кучукча билан бирга унинг насл-насаби ёзилган гувоҳномани ҳам беришди.

Кучукчани уйга олиб келдик. Ойим уни уй ичида сақлашга кўнмади. Ноилож ҳовлидаги каталакка қамаб қўйдик. Идол Брански ёнидан жилишимиз билан шунақаям уввос кўтардики, асти қўяверасиз. Туни билан гоҳ чийиллаб, гоҳ увиллаб чиқди. На ўзи ором олди, на бизга ва на қўшниларга тинчлик берди. Эртаси куни тоза бошимиз қотди. Кун бўйи унинг ёнидан жилмадик. Кечаси яна ҳаловат бўлмаслиги аниқ эди.

Яқин танишларимиздан бири маслаҳат берди:

— Қўнғироқли соат бор-ку, шуни тўрвага солиб, ёнига қўйинглар-чи, ғингшимаса керак.

Айтганини қилдик. Идол Бранскининг акиллаши тинди. Туни билан чурқ этгани йўқ. Эрта билан уйғонгач, ўлиб-нетиб қолмадимикин, деган хавотирда катагига бориб аста мўраладик. Соат солинган тўрвага бошини қўйиб, тинчгина ухлаётган экан.

Шундан кейин ҳар куни кечқурун буни такрорлаб турдик. Кечалари тортқилаб ўйнардик. Бора-бора Идол Брански улғайиб, соатсиз ухлайдиган бўлди.

Бир куни бизга маслаҳат берган ўша танишимиздан бунинг сабабини сўрадик. У ўзи бу ишни қилиб кўрмаганини, лекин бир китобда шу ҳақда ўқиганини айтди. Китобда ёзилишига кўра кучук боласи соатнинг тиқирлашини онасининг юрак уришига ўхшатар экан. Маълумки, кучук болачалари одатда онасининг қорнига бошини қўйиб ётади. Демак, Идол Брански соат солинган тўрвага бошини қўйиб ухлашининг сабаби ҳам шунда.

Жўр овоз бўлиб

Ўша пайтларда Истанбулда ҳовли-жойимиз бўлгучи эди. Беш танобча еримиз ҳам бор. Уйдаги мушук билан кучукча бирга катта бўлганликлари учун жудаям иноқ эди. Томорқага сабзавот экиб, бир чеккасида товук боқардик. Яна бир эшагимиз бўлиб, мен уни Чалабий деб чақирардим. Жонивор ниҳоятда ювош эди. Кучукча билан мушук иккови Чалабийнинг устига чиқиб олиб, ўша ерда тонг оттирган пайтлари кўп бўлган. Баъзан кучукчанинг Чалабий билан ўйнашгиси келиб қолар, шунда у югуриб бориб, нақ ғажиб ташламоқчи бўлгандай акиллай бошларди. Чалабийнинг эса парвойи палак эди.

Товуқлар курк бўлиб, жўжа очадиган пайт келди дегунча осмонда калхатлар изғиб қоларди. Мабодо бирорта калхат жўжага чанг солмоқчи бўлиб ерга шўнғиса борми, она товук дарҳол қанотларини кериб, патларин ҳурпайтириб олар, болаларини хатардан огоҳ қилмоқлик учун қақиллаган овоз чиқарарди. Буни эшитиб, жўжалар пана жойларга қочиб қолишарди.

Мушук билан кучукча қаерда бўлмасин, товукнинг ноласини эшитишлари биланоқ дарҳол ёрдамга етиб келишарди. Жўжаларга озор бериш уёқда турсин, икковиям уларни онаиари билан бир сафда туриб калхатлардан ҳимоя қилишарди. Бир томондан она товук қақиллаганича ер бағирлаб учиб юрган калхатга қараб сапчиса, иккинчи томондан мушукча миёвлаб, кучукча қаттиқ вовилларди. Хуллас, товук, мушук ва ит бараварига жўр бўлиб, калхат ҳужумини даф қилишарди. Шерикларининг овозини эшитган Чалабий боёқиш бирор хатар борлигини сезарди-ю, аммо бир оёғи занжир билан қозиққа боғлаб қўйилганлиги учун бор кучи билан ҳанграб юборарди.

Бир куни яна ҳовлини товукнинг қақиллаши-ю мушукнинг миёвлаб, итнинг вовуллаши тутиб кетди. Чалабий ҳам турган жойида ҳанграб юборди. Бир пайт қарасам, Чалабий оёғидаги занжирни шилдиратиб шу томонга қараб ирғишлаб келяпти. Занжирнинг бир учида темир қозиқ. Билдимки, қозиқни бир амаллаб суғуриб қочган.

Чалабий шерикларининг ёнига етиб келгач, иккала қулоғини динг қилиб, калласини осмонга кўтарди-да, тепада айланиб юрган калхатга қараб шундай бир бўкириб юбордики, асти қўяверинг. Эшагимиз бунақа ҳанграганини шу вақтгача ҳечам эшитмаган эдим.

Халоскор ит

Москвада Аждар Иброҳим деган бир кино режиссёр билан дўстлашиб қолган эдик. Иккинчи марта Москвага боришимда ўшанинг хотини вафот қилганини эшитдим. Бир танишимизни ёнимга олиб, кўнгил сўрагани дала ҳовлисига бордим. Кинорежиссёрнинг дала ҳовлиси катта йўлдан четроқда, ўрмон ёқасида экан. Хотини қазо қилганига бир ҳафта бўлибди.

Аждар Иброҳим гап орасида марҳуманинг бир ити бўлганини, жанозадан сўнг у мутлақо кўринмай қолганини айтди. Илгарилари бундай одати йўқ экан. Ҳатто ўрмоннинг ичига кириб кетса ҳам, бир соатга қолмай уйга қайтаркан.

— Ит эгаси ўлганини сезган бўлса керак, демоқ-чимисан? — деб сўради ҳамроҳим.

— Қайдам, — деб жавоб берди Аждар Иброҳим. — Аниқ бир нарса деёлмайман-у, лекин Ашхабодда бўлган бир воқеани эшитганимдан кейин жониворларда фавқулодда сезиш қобилияти бўлишига ишондим.

— Ашхабодда нима бўлган экан? — деб сўрадим ундан.

Бўлган воқеани гапириб берди.

— Ўзим асли ашхабодликман. Қайси бир йили отпусқа пайтида борсам, икки қўшним бири бири билан суд-лашиб юрган экан. Иккови ёқалашиб қолиб, бири иккинчисини белкурак билан урмоқчи бўлибди. Зўрға ажратиб қўйишибди. Жанжал нимадан чиққанини ҳеч кирн билмайди. Мен ўша ерда эканимда уларни суд мажлисига чақириб қолишди. Азбаройи қизиққанимдан мен ҳам судга бордим.

— Сиз нима учун қўшнингизга белкурак кўтар-дингиз? — деб сўради судья айбланувчидан.

— Итимни уриб майиб қилгани учун, — деб жавоб берди айбланувчи.

Судянинг жаҳли чиқди.

— Ҳеч замонда одам боласи бир итни деб қўшнисига қўл кўтарадими, бу қанақа гап ахир?

— Менинг итим бўлакча, бошқа итларга ўхшамайди, — деб қолди даъвогар.

— Ия, нимаси бўлакча экан?

Шундан кейин итнинг эгаси бир бошдан гапириб берди.

— Иккинчи фарзандимиз икки ойлик чақалоқ эди ўшанда. Чақалоқ бешиқда ухлаб ётган пайтларда итимиз ҳечам унинг ёнидан жилмасди. Бир куни эрталаб ўрнимда газета ўқиб ётсам, хотиним йиғи-сиғи кўтариб қолди. Бола бешиги билан йўқолибди. Дарҳол излашга тушдик, уй ичидан топилмади. Югуриб ҳовлига чиқсак, бешиқ ўша ерда экан, ёнида эса ит. Чақалоғимиз пишиллаб ухлаб ётибди.

Бешиқни уйга олиб кирдик. Лекин ўша куни кечаси ит яна уни ташқарига олиб чиқиб кетибди. Итни дўппослаб, эшиқни ёпиб қўйдик. Ҳаво дим бўлгани учун деразалар очиқ эди. Ярим кечада эр-хотин шовқиндан уйғониб кетдик. Бундоқ қарасак, ит деразадан уйга кириб, бешиқни ташқарига судраб чиқмоқчи бўлиб турган экан. Уни яна қувиб чиқардик.

Тонгга яқин даҳшатли фалокат юз берди. Ер чир айланиб кетгандай бўлди. Устимга бир нималар босиб тушди. Ҳушдан кетибман. Шу аҳволда қанча ётганимни билмайман. Бир пайт ўзимга келиб қарасам, харобалар тагида кўмилиб ётибман. Қаттиқ шикастланибман. Шу орада тепамдан қитирлаган овоз эшитилди. Биров мени кавлаб чиқармоқчи бўлаётганга ўхшарди. Кейин итимизни ингиллаган товушидан танидим. Сал ўтмай кичкинагина тешик очилиб, ичкарига ҳаво кирди, ёаигиик тушди. Сўнг итимнинг оёғи кўринди. Унинг ёрдами билан бир амаллаб ташқарига чиқиб олдим. Ит мени ўз ҳолимга қўймай ҳадеб почамдан тортқилайверди. Бир жойга келганимизда нуқул гир айланиб ингиллайверди. Дарҳол қазишга тушдим, катта қизимни қутқариб олдим. Бу даҳшатли зилзила пайтида ҳамма ўзи билан ўзи овора эди. Онам билан хотинимнинг тирик қолишига ҳам шу ит сабабчи. У жойни кўрсатди, мен қазиб олдим. Кейин ҳаммамиз чақалоқни излай бошладик. Ит ҳам ғойиб бўлди негадир. Қазиб кўрмаган жойимиз қолмади. Охири ҳовлига чиқиб қарасак, бешиқ бир чеккада турибди. Ёнида эса итимиз. Бешиқнинг ичида бола. Билдикки, ер қимирлашидан сал одинроқ ит бешиқни уйдан

олиб чиқиб кетган экан. Зилзила пайтида бизни бутун уй ичимиз билан ўлимдан қутқариб қолган шу ит бўлади. Ўша воқеадан кейин ит бизга қадрдондан ҳам қадр-дон бўлиб қолди. Қўшним бўлса шундай итнинг жонига қасд қилиб ўтирибди. Чидаб туролмадим, итимни қутқариб қолиш учун белкурак билан қўшнимга ташландим. Лекин улгуролмадим, итимга жароҳат етказибди у.

Кинорежиссёр Аждар Иброҳим ҳикоясини тугатгач, шундай деди:

—Судда шу гапни эшитганимдан кейин жониворларда фавқулодда сезиш қобилияти борлигига ишондим. Хотиним итимизни кўп эркалаб, меҳрибончилик кўрсатарди. Мен унчалик рўйхушлик бермасдим. Ит унинг ўлганини сезган бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Хуллас, ўша кундан кейин у уйдан чиқиб кетди-ю, қайтиб келмади.

Чумчуқ ови

Адвокат дўстим Урхон Опойдин бир куни гап орасида:

— Мен ҳам бир марта ёзувчилик қилганман, — деб қолди.

— Қандоқ қилиб? — сўрадим мен.

У ҳикоя қилиб берди.

— Бошланғич мактабда, тахминан учинчи синфда ўқиб юрган пайтларим эди. Якшанба кунлари далага чиқиб, маза қилиб ўйнаб келардик. Асосий эрмагимиз рогатка (сопқон)га тош солиб отиш эди. Ана шундай кунлардан бирида Бурхон акам билан ўйнаб юриб, қуш овлашга жазм қилдик. Резинка рогаткага майда тошлардан қўйиб, қушларни пойлаб отамиз, ҳечам тегмайди. Бир пайт қўққисдан рўпарадаги дарахтдан бир гала чумчуқ «пир» этиб осмонга кўтарилди. Бурхон акам дарҳол резинкани чўзиб туриб бир отган эди, битта чумчуқ «тап» этиб ерга тушди. Ўқимиз нишонга тегишини кутмаган эканмиз шекилли, икковимиз ҳам эсанкираб қолдик. Кейин чумчуқнинг теппасига югуриб бордик. Жон талвасада типирчилаб, тўлғаниб ётган қушчани кўриб, икковимиз бехосдан йиғлаб юбордик. Чумчуқ боёқиш учай деса учолмас, қочай деса қочолмасди. Ҳали тирик эди. Бу даҳшатли ўлим азоби бир-икки дақиқа давом этган бўлиши мумкин, аммо менинг назаримда у чексиздай туюларди. Чумчуқ ётган жойида типирчилаган сари биз баттар ҳўнграб йиғлардик. Охири у қимирламай қўйди. Қушчанинг жони узилган бўлса ҳам, ака-ука икковимиз ҳамон ҳўнг-ҳўнг йиғлардик. Мен унинг ўлимига сабабчи бўлган рогаткани олиб улоқтириб юбордим. Бурхон акам қўли билан ерни тимдалаб, чумчуққа гўр очди. Йиғи-сиғи билан уни кўмдик. Шундан кейин икковимиз бир оғиз чурқ этмай, хўрсина-хўрсина уйга қайтдик.

Ертаси куни синф ўқитувчимиз эркин мавзуда иншо ёзишни буюрди. Мен ўзимга ғоят таъсир қилган мана шу воқеани баён қилиб бердим. Ўқитувчимиз иншойимни ўқиб чиққач, жуда мақтади, кўкларга кўтарди. Хуллас, менинг умримда биринчи марта ёзган асарим шу бўлди.

Шафқатли ит

Уйимиз катта йўл ёқасида бўлгучи эди. Қиш кунларидан бирида иккинчи қаватдаги дераза ёнида газета ўқиб ўтирардим, олдимда эса қаҳва. Шу пайт кўча томондан ингиллаган овоз эшитилди. Шундай аянчли, шундай ғамнок эдики, газетани ортиқ ўқиёлмадим. Эшикни очсам, жингала-жингала оқ жунли дайди бир кучукча турибди. Мени кўриши билан жонҳолатда инграй бошлади. Аллақаери оғриётганини сездим. Тумшугини остонага қўйиб, илтижо билан кўзимга тикилди. Дарров ердан кўтариб олиб, уёқ-буёғига разм солиб кўрдим. Бир оёғи лат еган бўлса керак, қонаётган экан. Яраланган жойини яхшилаб ювиб, дори суртдим, кейин оёғини тахтакачлаб, маҳкам боғлаб қўйдим. Анчагача ингиллаб ётгач, кейин тинчиб қолди. Қорни тўйгач, уйқуга кетди.

Орадан ўн беш кунча вақт ўтгач, тахтакачни олиб ташладим. Боёқиш икки-уч кун чўлоқланиб юрди, кейин яраси бутунлай битиб кетди. Кўхликкина, шўхроқ кучукча экан, уй ичи билан ҳаммамиз унга қаттиқ боғланиб қолдик. Лекин у кўчага ўргангани учун ҳамиша уйдан қочиш пайида бўлар, бундай пайтларда эса уни кўча-кўйдан тутиб олиб, жойига қайтарардик. Кунлардан бирида итимиз йўқолиб қолди. Шунча қидирсак ҳам топилмади. Кўп афсусландик, лекин илож қанча эди.

Келаси йил яна ўшандай қиш кунларидан бирида эрта билан дераза ёнида қаҳва ичиб ўтирсам, тўсатдан кўча томондан вовуллаган овоз келди. Негадир бу товуш танишдек туюлди. Дарҳол пастга тушиб, эшикни очдим. Ҳа, худди ўзи... Мени кўриши билан ит думини ликиллашиб, сакрашга тушди. Ёнидаги сап-сарик баҳайбат шериги тинмай ингилларди. Яқинига бориб қарасам, бир оёғи синган экан.

Ҳа, орадан бир йил ўтгандан сўнг ўша дайди итимиз мендан нажот истаб ярадор шеригини олдимга бошлаб келибди.

Ибратли тасодиф

Буни бизга ўқитувчимиз гапириб берган.

Ўша ўқитувчимизнинг бир қариндоши биринчи жаҳон уруши йилларида армияда офитсер бўлиб хизмат қилган экан. Ўша одам кунлардан бирида чўлда кетаётиб қизиқ бир воқеанинг гувоҳи бўлибди. Типратикан билан йўғон бир илон «жанг» қилишаётган бўлиб, ҳужум қилаётган томон асосан типратикон бўлиб, у нуқул ҳамла қилар, ҳар ҳамла қилганида ўткир тиканларини илоннинг танасига санчиб оларкан. Ҳон четроққа ўрмалаб қочмоқчи бўлса, югуриб олдидан чиқар, яна найзасини суқиб-суқиб олавераркан. Охири илон шу даражада абгор бўлибдики, қимирлашгаям ҳоли қолмабди. Типратикан яна ҳужумга шайланиб турганини кўриб, офитсер қўлидаги таёғи билан уни бир-икки марта туширибди. Типратикан тил тортмай ўлибди, таёқ ҳам қарс этиб синибди. Офитсер йўл-йўлакай синган таёғини ўйнаб, ўзи турган чодирга етиб олибди. Орадан анча вақт ўтгач, ташқари чиқиб қараса, бояги йўғон илон чодирнинг остонасида тасмадек чўзилиб ўлиб ётганмиш. Устида синган таёқ бўлаги.

Ўқитувчимиз шу воқеани айтиб бергач, бизга бундай деган эди:

— Танаси илма-тешик бўлиб кетан бир илоннинг яхшиликка яхшилик қайтариш ниятида шунча йўл босиб, таёқнинг синган учини судраб келиши аслида ақл борвар қилмайдиган нарса. Лекин бу бўлган воқеа. Қолаверса, буни ибратли тасодиф деса ҳам бўлади.

—

Тулки овлаган айиқ

Халил Дундор шундай ҳикоя қилади:

— Тоғ этагидаги Хирвати қишлоғи атрофида сурув ҳайдаб юрган чўпонлар ҳар куни тунда биттадан қўй ғойиб боиаётганини сезиб қолишади. Маълум бўлишича, сурувга айиқ оралаган экан. Чўпонлар ўғрининг адабини бериб қўйиш ниятида кечаси гулхан ёқиб, уни пойлаб ўтиришибди. Бисотларида биттагина пилта милтиқ бор экан. Ниҳоят, айиқ кўринибди. Чўпонлар шовқин кўтариб, уни қўрқитмоқчи бўлишган экан, айиқ парво қилмай тўғри бостириб келаверибди. Буни кўрган бир чўпон шоша-пиша милтиқни олиб, ўқ узмоқчи бўлган экан, пилтаси ўт олмабди. Айиқ эса яқинлашиб қолибди. Чўпонлар милтиқни ташлаб, тирақайлаб қочишибди. Айиқ бемалол гулханнинг олдига келибди, кейин ерда ётган милтиқни олиб, тиззасига бир уриб синдирибди. Шундан сўнг у битта қўйни бурдалаб, ейишга тушибди. Ўша кезлари сурув томонда тулки ҳам айланишиб қолган экан. Ҳар куни у айиқнинг изидан бориб, ундан қолган сарқитларни пок-покиза қилиб тушириб кетар экан. Шу куни тулки яна пайдо бўлибди. Айиқ уни кўриб қолибди-да, бир парча гўшт ирғитибди. Тулки яқин келиб, гўшни олибди. Айиқ яна ташлабди. Лекин бу гал берироққа улоқтирибди. Шу тариқа гўшт ташлаб, тулкини яқинига келтирибди-да, бир чанг солиб ушлаб олибди. Шундан кейин боя ўзи мажақлаб ташлаган милтиқнинг сум-басини олиб, обдан ўтда қиздирибди-да, даҳшатдан қотиб қолган чўпонларнинг кўзи ўнгида уни тулкининг кетига босибди. Бир неча марта буни такрорла-гач, охири тулки ўлибди. Айиқ: «Еган қўйимнинг ҳақи бу», дегандай унинг оиигини чўпонлар пусиб ётган томонга улоқтирибди. Шу-шу бу айиқ мутлақо кўринмай кетибди.

Айиқнинг ташаккури

Тавр тоғи томонларда бир деҳқон ўрмонга бориб, катта бир дарахтни ағдарибди-да, ўтин тайёрлашга киришиб кетибди. Шу орада қаердандир айиқ пайдо бўлиб, унинг қаршисига келиб ўтирибди-да, ҳаракатларини зимдан кузата бошлабди. У тарафларда нима кўп, айиқ кўп. Лекин одамга ҳужум қилмайди. Шунин билгани учун ўтинчи деҳқон бемалол ишини қилаверибди.

Бир маҳал у тўнкани ёрмоқчи бўлиб, пона тикибди-да, қўлидаги болтанинг орқаси билан ураверибди. Кейин тушлик қилиб олиш учун бир чеккага бориб ўтирибди. Унинг кетганини кўрган айиқ тўнканинг олдига келиб, ёш боладай понани ўйнай бошлабди. Понани жойидан қўзғатмоқчи бўлиб уёққа тортқилабди, буёққа тортқилабди, охири пона отилиб кетиб, тўнканинг ёриғига оёғи қисилиб қолибди. Айиқ жон аччиғида бўкириб юборибди. Деҳқон югуриб келиб тўнкага каттароқ пона тикибди, ёриқнинг оғзини кенгайтириб, айиқнинг оёғини суғуриб олибди. У боёқиш чўлоқланганича ўкириб-ўкириб йўлига равона бўлибди.

Шу куни иши чала қолган деҳқон эртасига эрта билан ўша жойга келса, кечаги тўнканинг устида мумкатакда асал турганмиш. Шунда у кечаги қилган яхшилиги учун айиқ шу асал билан миннат-дорчилик билдирмоқчи бўлганини тушунибди.

Она тарбияси

Ўн яшар бола эдим. Истанбулнинг Сулаймония маҳалласида, икки қаватли эски уйнинг бир хонасида оиламиз билан ижарага турардик. Тарғил бир мушугимиз бўларди. Ўша кезлари у болалаган бўлиб, фақат биттаси тирик қолган эди.

Тарғил нечоғлик оч қолмасин, уйдаги нарсаларга ҳечам кўз олайтирмасди. Аслида эса ўзи уччига чиққан ўғри эди. Аллақерлардан гўшт ўмариб, уйга ташигани ташиган эди. Бир куни оғзида катта бир боиақ гўшт билан зўрға зинадан чиқиб, уни даҳлизга қўйди-да, миёвлаб боласини чақирди. Боласи келгач, гўшни ердан олиб, ўзи доим овқат ейдиган тоғорачага солди. Мушукча гўштга ташланиб, апил-тапил ея бошлади. Тағил ерга чўзилиб, тамшаниб қўйди.

У пайтларда биз ерга кўрпача тўшаб, пастаккина хонтахта атрофида овқатланардик. Кунлардан бирида дастурхон атрофида ўтирган эдик. Тарғил ойим билан менинг ўртамга келиб ётиб олди. Бироздан кейин ёнига боласи келди. Лекин у онасига ўхшаб жимгина ётиш ўрнига бошини дастурхонга чўзиб, устидаги нарсаларни искай бошлади. Бу ҳам етмагандек, кейин олдинги оёғини дастурхонга қўйди. Боласи бесўроқ бир нима олмоқчи бўлганини сезган тарғил дарҳол оёққа турди. Худди қулоқсиз боласининг таъзирини бериб қўймоқчи бўлган оналарга ўхшаб, бир оёғи билан мушукчанинг бошига туширди, уни уриб-уриб хон-тахтанинг тагига киритиб юборди. Ўша воқеадан кейин мушукча дастурхонга оёқ узатганини қайта кўрмадик.